

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

- БЕХ І. Д.** — директор Інституту проблем виховання НАПН України, д-р психол. наук
- БІЛЕЦЬКА А. А.** — начальник відділу дошкільної освіти Управління освіти Голосіївської районної в м. Києві державної адміністрації
- ГАВРИШ Н. В.** — провідний науковий співробітник лабораторії дошкільної освіти та виховання Інституту проблем виховання НАПН України, д-р пед. наук, професор
- ІЛЬЧЕНКО А. І.** — керівник напрямку «МСFR Освіта» Цифрового видавництва МСFR
- КОНОНКО О. А.** — завідувач кафедри дошкільної освіти Ніжинського державного університету імені М. В. Гоголя, д-р психол. наук, професор
- КРЕМЕНЬ В. Г.** — президент Національної академії педагогічних наук України, д-р філос. наук, професор
- КРУТИЙ К. А.** — професор Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка, д-р пед. наук
- ЛАДІВІР С. О.** — науковий консультант Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України, канд. психол. наук
- ЛИСЕНКО Н. І.** — директор з контенту Цифрового видавництва МСFR
- ОМЕЛЬЯНЕНКО Н. В.** — шеф-редактор управлінських видань напрямку «МСFR Освіта» Цифрового видавництва МСFR, голова правління ВГО «Асоціація працівників дошкільної освіти»
- ПРОЖЕНКО Т. О.** — завідувач лабораторії психології дошкільника Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України, д-р психол. наук
- САВІНОВА Н. В.** — шеф-редактор методичних видань напрямку «МСFR Освіта» Цифрового видавництва МСFR

ЕКСПЕРТНА РАДА

- БОНДАР А. М.** — директор ДНЗ № 256, Київ
- РЕЗЕНЧУК Н. В.** — вчитель-логопед ДНЗ № 205, Київ
- СМОЛЬНИКОВА Г. В.** — доцент кафедри методики та психології дошкільної і початкової освіти ІППО Київського університету імені Бориса Грінченка, канд. психол. наук

Київ
МЦФЕР-Україна
2020

ЩОМІСЯЧНИЙ СПЕЦІАЛІЗОВАНИЙ ЖУРНАЛ Вихователь-МЕТОДИСТ ДОШКІЛЬНОГО закладу

№ 6
ЧЕРВЕНЬ
2020

Видається за інформаційної підтримки Міністерства освіти і науки України

Нова нормальність

Усі ми розмірковували, що будемо робити після завершення карантину: як повернемось у дитячий садок, що запропонуємо колегам і вихованцям, куди поїдемо у відпустку, які улюблені місця відвідаємо тощо. А ось про що ми думали найменше, про те, що ці звичні активності матимуть трохи інший вигляд. Світ, і освіта зокрема, входять у «нову нормальність», де потрібно робити температурні вимірювання кожні чотири години й дотримуватися правил соціальної дистанції. Одразу виникає багато запитань щодо роботи з дошкільниками. Чи можлива вона в таких умовах? Відповіді нам ще належить знайти та висвітлити на шпальтах улюбленого фахового журналу.

А поки пропонуємо пригадати, що розпочалося літо, сонце продовжує світити і все навкруги буяє яскравими барвами. Тому ми підготували майже тематичне число журналу, яке допоможе організувати діяльність дітей у природному середовищі дитячого садка. Адаже фахівці рекомендують частіше перебувати на свіжому повітрі. Також на сторінках журналу публікації, які стануть у пригоді будь-коли, — про графіку та образотворення. Нестандартні арттехніки дадуть змогу розвивати в дітей не лише творче мислення, а й емоційну сферу. Перевірено нашими авторами.

Тож розгортайте журнал, читайте, переймайте досвід, беріть до уваги рекомендації. Та не забувайте про літо. Воно чарівне навіть в умовах «нової нормальності».

До зустрічі! Хай щастить!

Олена Стаєнна,
головний редактор

**професійно
вдосконалюємося**

Наталія Кучерява

**4 Дистанційна освіта для найменших —
підготуйте відеозаняття**

Умови сьогодення спонукали педагогів дитячих садків до переходу в дистанційний режим роботи. Для багатьох це стало ще одною нагодою випробувати себе на готовність до змін у сучасному динамічному світі. Так з'явився новий формат взаємодії з дітьми — відеозаняття

**комплектуємо методичний
кабінет**

Ганна Беленька

**7 Хочу знати все! або Експериментуйте
разом із дітьми**

Дітям дошкільного віку притаманне прагнення до дослідницької діяльності, самостійного пошуку інформації. Тож дитяче експериментування дає змогу значно збагатити освітній процес і зробити його сучасним та ефективним

скачайте додаток
на emetodyst.mcfr.ua

Софія Довбня

**12 Секрети вдалого спостереження
з дітьми**

Головне у статті: чому важливо дотримуватися структури спостереження; які правила запропонувати дітям; що допоможе фіксувати результати; які об'єкти обрати для спостережень із дітьми

**16 Орієнтовна циклограма роботи
вихователя-методиста на липень**

скачайте
на emetodyst.mcfr.ua

моніторимо освітній процес**19 Оперативний контроль:
що перевіряти влітку**

скачайте шпаргалку
на emetodyst.mcfr.ua

**22 Приклад картки оперативного
контролю**

скачайте
на emetodyst.mcfr.ua

Лариса Бондар

**23 Перевірте роботу педагогів
з екологічного виховання**

Чи відповідає робота з екологічного виховання в ЗДО сучасним вимогам? За якими критеріями та за допомогою яких методик можна її оцінити? Скористайтеся готовими табличними формами, щоб перевірити якість та ефективність роботи вихователів за цим напрямом

скачайте додаток
на emetodyst.mcfr.ua

**допомагаємо методисту-
початківцю****27 Як провести спостереження
у природі цікаво і корисно**
Рекомендації педагогам

скачайте пам'ятку
на emetodyst.mcfr.ua

**28 Що запропонувати дітям під час
літньої прогулянки**
Орієнтовний перелік виносного обладнання

- 30 **Сім правил для педагога про виносне обладнання**

працюємо з нормативними документами

- 32 **Щодо організації роботи закладів дошкільної освіти під час карантину**
Лист МОН від 23.05.2020 № 1/9-219

працюємо з вихователями

Олена Першина

- 34 **Виразний чорно-білий світ, або Графіка в дитячому садку**

Набридли олівці та фломастери? Спробуйте щось нове! Вугілля, сангіна, пастель та інші нестандартні матеріали відкриють нові горизонти в організації образотворчої діяльності дошкільників. Робота з ними стане захопливим заняттям не лише для дітей, а й для вихователя

Олена Половіна, Тетяна Андронova

- 40 **Артосвіта дошкільників — емоції + творчість**

Дорослі часто спрямовують усі свої зусилля насамперед на розвиток інтелектуальної сфери дошкільника й забувають про емоційну. Емоційно зорієнтована артосвіта дає змогу це виправити. Арсенал образотворчих технік і засобів не лише вірніманітнінос заняття з дітьми, а й розслабляє, налаштовує на позитивний лад, гармонізує душевний стан

скачайте додаток на emetodyst.mcfcr.ua

застосовуємо ІКТ

- 46 **ІКТ для художньо-естетичного розвитку дошкільників: 5 ідей педагогам**
Пам'ятка

обмінюємося досвідом

Любов Богомолова, Ірина Свірщук

- 49 **Нумо до пригод, або Природничі квести для дошкільників**

Як формувати в дошкільників природознавчу компетентність? Адже сухі факти вони не засвоюють, а традиційна взаємодія з об'єктами природи часто також не дає бажаного результату. Щоб об'єднати теорію та практику, скористайтеся досвідом колег і проведіть природничий квест

формуємо розвивальне середовище

Лариса Панченко,
Наталія Афанасьєва

- 52 **Готель для комах та інші принади екологічної стежки**

Літній оздоровчий період у дошкільному закладі — це не лише ігри, розваги та цікаве дозвілля, а й закріплення отриманих знань у різних видах дитячої діяльності. Майже весь освітній процес улітку організовують на свіжому повітрі. Тому скористайтеся досвідом колег, щоб ефективно використовувати територію дитячого садка

спілкуємося з батьками

- 56 **Як уберегти дитину від алергічного запалення в сезон цвітіння**

скачайте пам'ятку на emetodyst.mcfcr.ua

свята й цікаві події

- 58 **Що відзначити у липні**

Галина Джемула

- 60 **До торта на іменини!**

Сценарій розваги для дітей старшої групи до Міжнародного дня торта

Любі колеги, для вас в електронній версії журналу бонус — відеостаття про сервіси для дистанційної роботи.

КОМПЛЕКТУЄМО МЕТОДИЧНИЙ КАБІНЕТ

Дітям дошкільного віку притаманне прагнення до дослідницької діяльності, самостійного пошуку інформації. Тож дитяче експериментування дає змогу значно збагатити освітній процес і зробити його сучасним та ефективним

Ганна Бельська,
завідувач кафедри дошкільної освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка,
д-р пед. наук, професор

Хочу знати все! або Експериментуйте разом із дітьми

Експериментування як вид продуктивної діяльності дітей упевнено ввійшло в освітній процес закладів дошкільної освіти. Проте часто, захоплюючись видовишною стороною досліду, дорослі забувають поставити собі запитання: що дає запропонована інформація дитині? Ми вже переконалися в тому, що знання заради знання — марна річ. Дитина має їх використовувати надалі в реальному житті з користю для себе та оточення. Тому дослідно-експериментальну діяльність дошкільників слід організовувати відповідно до принципу **навчання для життя**.

Як організувати

Дошкільна освіта нині зорієнтована на організацію такого розвивального середовища, у якому дитина могла б самостійно здобувати знання, керуючись природною цікавістю та особистими інтересами. Тому вихователі мають створити такі умови для дослідно-експериментальної діяльності, які зацікавили б дітей, спонукали б їх дослідити підготовлені матеріали для експериментування, використавши відповідне обладнання.

Щоб наблизити дослідно-експериментальну діяльність до життя дитини, ретельно продумуйте її зміст. Пропонуйте дітям досліди, **які дають змогу**:

- *установлювати зв'язки* між змінами об'єктів навколишнього світу та впливом на них природних чинників і діяльності людини;
- *сортувати та класифікувати* об'єкти навколишнього світу за визначеними показниками — колір, маса, об'єм;
- *стежити* за проростанням насіння різноманітних культурних і дикорослих рослин, зокрема коренеплодів у ґрунті та воді за різних умов освітлення та різних теплового й водного режимів;
- *спостерігати* протягом одного-двох днів у спеціально створених умовах за поведінкою дощового черв'яка, попелиці, сонечка, водолюба, плавунця, мурашок, гусені, внаслідок чого усвідомлювати їх значимість у природі та житті людини;
- *пізнавати* елементарні фізичні та хімічні закономірності;

- розглядати через збільшувальне скельце чи мікроскоп дрібні об'єкти тощо.

Дослідно-експериментальна діяльність має бути спрямована насамперед не на кількісні, а на якісні показники розвитку дошкільників. Тому під час її організації з дітьми **враховуйте**, що:

- пізнання дослідно-експериментальним шляхом починається з постановки проблемного запитання;
- постановка гіпотези/припущення є обов'язковим елементом дослідно-експериментальної діяльності;
- дослід потрібно проводити не менше ніж 2—3 рази з активним залученням дітей;
- основним результатом дослідів є самостійно отримані знання й висловлені судження дітей.

Пропонуємо кілька нескладних дослідів, які можна провести з дітьми як у закладі дошкільної освіти, так і вдома (*див. Додаток*). Вони доступні для розуміння дітей дошкільного віку та корисні для їхнього життєвого досвіду.

Якої структури дотримуватись

Структура дослідів має багато спільного зі спостереженнями. Проте сам процес його проведення потребує спеціального обладнання та умов. У перебігу дослідів виділяють чотири етапи.

Перший етап — підготовка дітей до пошукової діяльності у природі. Цей етап спрямовуйте на те, щоб виявити знання дітей про певні об'єкти та явища і створити атмосферу зацікавленості. Цьому сприятимуть доречно поставлені запитання, цікава розповідь дорослого або читання художнього твору.

Щоб зацікавити дітей експериментуванням і спонукати їх до досліджень, під час різних видів діяльності використовуйте проблемні запитання. Запитайте під час:

- гри з повітряними кульками — «Як ви гадаєте, яка з повітряних кульок важча: та, що наповнена повітрям, чи порожня?»;
- роботи з фарбами — «Як утворюються різні кольори?», «Як утворюються кольори веселки?»;
- миття рук — «Чому потрібно використовувати мило?»;
- спостереження за дощем — «Чи може вода рухатися вгору?»;
- ліплення з пластиліну — «Чому пластилін був твердим, а став м'яким?», «Які речовини змінюються під впливом тепла?».

Другий етап — початок дослідів. Розпочніть його з припущень. Якщо діти мають необхідні знання, вони можуть самі висувати припущення на кшталт: «Легша та кулька, що може літати, тобто наповнена повітрям», «Мило краще змиває бруд», «Вода рухається тільки вниз». Щоб перевірити правдивість припущень, запропонуйте дітям підтвердити або спростувати їх дослідом. Скажімо, щоб перевірити припущення про те, яка кулька легша,

Щоб забезпечити «чистоту» досліду, слід обговорити умови його проведення

потрібно зважити наповнену повітрям і порожню кульки, вагу яких діти порівнюють.

Важливо правильно підготуватися до дослідження. Аби забезпечити «чистоту» досліду, слід обговорити умови його проведення — всі параметри мають бути однакові, крім одного. Тож попередньо перевірте кульки за всіма параметрами: кольором, формою, розміром. Щоб переконатися в тому, що вони однакові й за вагою, обидві кульки зважте, перш ніж одну з них наповнити повітрям.

Третій етап — власне перебіг досліду за активної участі дітей. Його доцільно провести кілька разів, аби переконатися в достовірності отриманих результатів. У наведеному прикладі наповнену повітрям і порожню кульки зважують на терезах. Результати зважування порівнюють. Важчою виявляється кулька, наповнена повітрям.

Четвертий етап — заключний, під час якого обговорить отриманий результат і зробить певні висновки. При цьому початкові припущення потрібно підтвердити або спростувати. Доцільно поставити тут запитання не лише «Що нового ви дізналися сьогодні?», але й «Де ми можемо застосувати ці знання?».

Як розвивати пізнавальну активність

Дослідно-експериментальна діяльність сприяє активізації всіх психічних процесів дитини: уваги, пам'яті, уяви, мислення, мовлення. Проводити досліди завжди цікаво. Цей процес викликає безліч запитань, захоплює та надихає на пошук відповідей і нові дослідницькі дії. Відтак у дитини формується пізнавальна активність. Звісно, що говорити про її сформованість на етапі дошкільного дитинства неможливо, бо в дітей ще не сформована вольова сфера. Проте під час дослідно-експериментальної діяльності **закладаються основи** пізнавальної активності за допомогою:

- добору змісту знань, що відповідають потребам та інтересам дитини;
- самостійної пізнавальної діяльності, яку опосередковано скеровують дорослі;
- розвитку вольової сфери — довільної уваги, зосередженості, прагнення до позитивного результату.

Дослідно-експериментальна діяльність спонукає дитину розв'язувати завдання власним способом. Так дитина навчається самостійно ставити нові цілі, проявляє додаткову пошукову активність, ініціативу, емоційно переживає власні досягнення.

Педагогам варто приділяти належну увагу організації дослідно-експериментальної діяльності дітей як під час занять, так і в повсякденні. Доцільно взяти за правило, зокрема в літній період, під час щоденної прогулянки проводити нескладний дослід. Осмислення суперечностей, висловлення припущень і їх доведення стимулює пошукову активність дитини й інтелектуальне задоволення від власних досягнень. Пізнавальна діяльність, організована за допомогою експериментування, принесе дітям радість і спонукатиме їх до подальшого активного сприйняття й пізнання навколишнього світу.

Приклади організації дослідно-експериментальної діяльності дітей

Дослід 1. Сипучість речовин

Матеріал:

- терези;
- речовини — річковий пісок, сіль, цукор-пісок і рафінад, крейда;
- прозорий посуд для сипучих речовин;
- рідини — вода, чай, молоко;
- збільшувальне скло.

Умови: робота з підгрупою до 10 дітей.

Проблемне запитання: У двох однакових банках цукор. Але в одній рафінад, а в іншій цукор-пісок. Чи порівну цукру в обох банках?

Припущення:

- порівну, бо банки однакові;
- більше там, де грудочками, бо вони більші;
- більше там, де цукор-пісок.

Хід дослідження:

Запропонуйте дітям висипати у дві окремі миски цукор з банок і зважити порожні банки. Переконайтеся, що вони за вагою однакові. Пересипте цукор назад — кожен вид у свою банку. Знову зважте. Банка з цукром-піском значно важча. Поміркуйте разом із дітьми, чому так. Ще раз розгляньте обидві банки. Як там розмістився цукор? Чи є проміжки між частинками? Сформулюйте припущення: сипучі речовини щільніше заповнюють банку, тому їх вміщується більше й банка важить більше. Перевірте припущення!

Запропонуйте дітям дослідити сипучі речовини і визначити: з чого вони складаються; що між ними спільного, відмінного. Наголосіть на основній властивості всіх сипучих речовин — дрібний розмір та твердість часточок, з яких вони складаються. Щоб переконатися в цьому, запропонуйте

дітям розглянути їх під лупою. Запитайте: сипучі речовини належать до рідин чи до твердих предметів? Щоб знайти відповідь на це запитання та переконатися в її правильності, запропонуйте дітям порівняти наявні рідини й сипучі речовини. Дослідіть їх усіма можливими способами, пересипте сипучі речовини в меншу посудину та визначте їхні властивості. Коли дослідження закінчено, дайте дітям по шматочку крейди й запропонуйте зробити її сипучою речовиною.

Дайте дітям завдання визначити спільне й відмінне між рідинами та сипучими речовинами. Уважно вислухайте дитячі судження та зафіксуйте висновки. І насамкінець запропонуйте поміркувати: де можна застосувати нові знання? Ви здивуєтесь, скільки цікавих відповідей отримаєте від дітей.

Дослід 2. Розширення речовини при зануренні у воду

Матеріал:

- миска з водою;
- два однакові за всіма параметрами клаптики тканини;
- ножиці;
- кольоровий папір;
- дві яскраві паперові квітки — одна з розгорнутими пелюстками, інша як бутон.

Умови: робота з підгрупою з 6—8 дітей.

Проблемне запитання: Чи можна розгорнути пелюстки квітки, не торкаючись її руками?

Припущення:

- не можна;
- можна, якщо взяти в руку якийсь предмет і торкатися квітки не рукою, а олівцем, паличкою тощо;
- можна за допомогою води — це припущення пропонує вихователь.

Хід дослідження:

Дозвольте дітям спробувати розгорнути олівцем пелюстки паперової квітки. Розгляньте її після низки спроб. І запропонуйте менш травматичний спосіб — за допомогою води. Для цього разом із дітьми пригадайте, як змінюється тканина, коли намокне. Згадайте мокру від дощу куртку, випрані мокрі й сухі панчохи, шкарпетки чи носовичок.

Розгляньте два клаптики тканини й покладіть один із них у миску з водою. Дайте йому добре намокнути. Витягніть і порівняйте з такою ж, але сухою тканиною. Що змінилося?

Закінчення Додатка

Виріжте з кольорового паперу декілька п'ятипелюсткових квіток. Усі пелюстки згорніть до центру так, щоб вони закрили серединки та було схоже на бутони нерозкритих квітів. Покладіть бутони на воду та зачекайте одну хвилину. На ваших очах квіти розкриють свої пелюстки. Витягніть їх із води та розгляньте.

Поміркуйте разом із дітьми: чому розкрилися квіти? Яка частина квітки намокла? Як це пов'язано з явищем, що ви спостерігали?

Міркування дітей вислухайте і прокоментуйте. Запропонуйте повторити дослід і поміркувати, кому він ще буде цікавий, кому стане у пригоді.

Дослід 3. Збереження тепла*Матеріал:*

- дві однакові пластикові пляшки з теплою водою (50 °C);
- вата;
- папір;
- тканина;
- шматки хутра;
- кольорові маркери;
- годинник.

Умови: робота з підгрупою до 10 дітей.

Проблемне запитання: Чому взимку люди одягають теплий одяг?

Припущення:

- він зігріває;
- зберігає тепло;
- захищає від морозу.

Хід досліду:

Візьміть у руки дві пляшки з теплою водою. Запропонуйте дітям уявити, що це люди. Можна навіть намалювати для цього на пляшках очі та усмішку. Хай діти доторкнуться, щоб пересвідчитися, що вода у пляшках тепла.

Дозвольте дітям самостійно «закутати» одну пляшку в один із запропонованих матеріалів. Зафіксуйте час за годинником. Займіться іншими справами: почитайте казку, пограйте в різні ігри тощо. Через 5—10 хвилин разом із дітьми визначте на дотик температуру пляшки, що не була закутана. Порівняйте її з тією, що «закутана». Повторіть дослід, загорнувши пляшку в інший матеріал. Зафіксуйте час за годинником. Через 5—10 хвилин порівняйте теплоту двох пляшок.

Обговоріть результати досліду:

- Що треба зробити, щоб вода в пляшці не охолоджувалася?
- Як ви гадаєте, хутро нагріває пляшку чи лише допомагає не охолоджуватися?
- Які ще матеріали зберігають тепло?
- Як можна зберегти тепло свого тіла під час прогулянки?

Зробіть висновки. Разом із дітьми поміркуйте, як можна в побуті використати знання, набуті під час досліду.

**ЗБЕРІГАЙТЕ ЧАС – ЗАМОВЛЯЙТЕ
В ІНТЕРНЕТ-МАГАЗИНІ**

shop.mcfr.ua

